

de hoofdzaak, hoe of die wormen in het absces zijn gekomen, wist ik graag meer.

Alleen obductie had ons feiten kunnen doen zien. Nu het kind steeds gezond is, zullen wij het bij hypothesen moeten laten.

Zeist, 8 Febr. 1909.

F. W. LUIKING.

DE WIJZIGING IN HET GENEESKUNDIG ONDERWIJS.

Met instemming heb ik kennis genomen van het rapport der blijvende commissie voor het praktische en het aanvullende geneeskundige onderwijs. Reeds bij de aanstelling dezer commissie stond mij helder voor den geest, dat de in het vorig nummer van dit *Tijdschrift* door haar aangewezen richting voor een meer doelmatiger opleiding van den praktischen geneesheer binnen beperkte tijd een geschikten weg wees naar het vooropgezette doel. Er behoorde geen verziende blik toe, den gedachtengang van de commissie vooruit te loopen, want in de jaren 1885—1890, toen ik het genoeg had, mijn studiën aan de Leidsche hoogeschool te maken, was het lang niet zeldzaam, dat de student in de geneeskunde twee jaren na zijn aankomst aan de akademie het 2de natuurkundig examen aflegde. Van eenigen mijner tijdgenooten is mij dit althans met zekerheid bekend. Na het eindexamen der H. B. S. werden tot aan de kerstvacantie door hen de colleges gevolgd in natuur-, schei- en plantkunde, na de kerstvacantie in de maand Januari het 1ste natuurkundig afgelegd, en anderhalf jaar later het 2de natuurkundig examen. Zoo is het meer dan èèn gelukt, zijn studiën voor het artsexamen in vijf jaar te voltooien. Aan opvolgende generaties is echter den pas afgesneden, de voorbereidende studiën in dezen beperkten tijd af te wikkelen, omdat de faculteit het 1ste natuurkundig examen onmiddellijk na de kerstvacantie niet meer wenschte af te nemen. De in dien tijd gediplomeerden misten de leer der „botjes” en eenig onderwerp der physiologie, wanneer zij na hun examen de colleges voor het 2de natuurkundig bezochten; maar wat nood, de groote vacantie was daar, om zonder hoofdbreken het te kort aan te vullen, tenzij men zich het weinige extrastudie in zijn eerste jaar tusschen de colleges door wilde getroosten. Het tweede jaar was in zijn vollen omvang ter beschikking voor hem, die met eenigen goeden wil en een greintje gezond verstand candidaats of tweede natuurkundig wilde afleggen. Ik zou de bewijzen van zeer nabij kunnen aanvoeren, dat er geen bovenmatige inspanning noodig was, om de voorbereidende studiën aldus te laten afloopen. Een vereischte was en is slechts, dat de examinatoren voor het eerste natuurkundig niet te hooge eischen aan hun examinandi stellen. Voor de volgende vakken van onderwijs is het volstrekt onnoodig, eenige clementie in te roepen. Al heeft zich de leer der algemeene pathologie sinds dien eenigszins uitgebreid en gewijzigd, het is onmogelijk daarvan aan het nog holle hoofd van den a. s. candidaatarts meer mede te geven dan eenige systematiek en zeer oppervlakkige kennis. Het uitgesproken verlangen naar meer hoogleraren voor dit doel der geneeskundige wetenschap dunkt mij dan ook geen verband te houden met een kortere voorbereiding der praktisch-geneeskundige studiën, integendeel deze te bezwaren met de eischen van nieuwe docenten.

In het tegenwoordige onderwijsstelsel (zoowel prae- als universitair) komen drieërlei moeilijkheden voor een oplossing in den zin van een tweejarige studie tot aan het 2de natuurkundig examen tegemoet: 1. door de achterblijvers, 2°. door de gymnasiasten en 3°. door hen die op breedere grondslag hun studiën wenschen te voltooien. Ten einde het vraagstuk te vereenvoudigen en een reeds nu voor uitvoering vatbaar middel aan te geven, dat aan de studenten, van H. B. S. afkomstig, ten goede kan komen, laat ik de mogelijkheid onbesproken, of door gewijzigde opleiding der gymnasiasten ook voor hen bekorting van studietijd mogelijk is. De drie voorafgaande groepen kunnen gemeenschappelijk opgaan, en het 1ste natuurkundig na afloop van het eerste studiejaar afleggen. Zij volgen in aansluiting daarmede een tweejarigen cursus voor het 2de natuurkundig of candidaats. Ik heb reeds te kennen gegeven, dat voor hen, die onmiddellijk na de kerstvacantie met goeden uitslag het 1ste natuurkundig examen zouden afleggen, het gemis der colleges tot aan dien tijd voor het volgende examen van geen ingrijpende betekenis kan zijn. Maar indien men al van andere meening is, dan kan aan het gemis worden tegemoetgekomen door een aanvullingscursus, die gedurende een paar maanden tusschen den vervolgcursus door zou kunnen worden gegeven door een assistent of een lector. Mij dunkt eenvoudiger kan het niet; spelenderwijs kan een voorziening getroffen worden, als boven uiteengezet is. De ervaring heeft al aangetoond, dat met eenigen goeden wil de weg in dergelijke richting gebaad is. Zoolang de deur nog open stond voor het bekorten van den eersten studietijd, hebben zij, die de kans schoon zagen, daarvan gebruik gemaakt. De vier studenten, van wie mij bekend is, dat zij na de kerstvacantie 1885 het 1ste natuurkundig aflegden en slaagden, zijn allen anderhalf jaar later in het bezit van hun candidaatsdiploma gekomen; reden om aan te nemen, dat hier niet van een curiosum sprake is. Trouwens wanneer wij de kennis, vereischt voor het candidaats of 2de natuurkundig en die voor het volgende examen willen uitdrukken in een vergelijking van studietijd, dan is de verhouding $1\frac{1}{2} : 2$ zeker niet ten nadeele van de eerste. Wie zich in twee jaar bekwamen kan voor het doctoraal, kan dit in anderhalf jaar voor het candidaats.

Op grond van deze overwegingen meen ik, dat vermeerdering van levende leerkrachten met het doel daardoor besparing van studietijd te verkrijgen, zoo al niet onnoodig is, dan toch binnen zeer bescheiden grenzen kan blijven. De nadruk behoeft niet dáár te worden gelegd, maar op het openen van een gelegenheid voor den pas aangekomen student, om met kennis der voorbereidende wetenschappen, als op de hoogere burgerschool wordt aangekweekt, na de kerstvacantie het 1ste natuurkundig examen af te leggen met voldoende kans op slagen. Moet voor het welslagen van het ontwerp der commissie gewacht worden op de aanstelling van nieuwe hoogleeraren in anatomie, physiologie en pathologie, dan vrees ik dat nog menige staatsbegroting de Staten-Generaal passeeren zal, vóórdát de volkswelvaart in deze aanleiding zal geven tot het toestaan van de daartoe benodigde gelden.

Utrecht, 8 Februari 1909.

J. L. C. WORTMAN.